

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ĪVA BOTA [YVES BOT]
SECINĀJUMI,
sniegti 2017. gada 4. aprīlī¹

Lieta C-612/15

**Krimināllietā
pret
Nikolay Kolev,
Milko Hristov,
Stefan Kostadinov**

(*Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināltiesa, Bulgārija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Kriminālprocess – Direktīva 2012/13/ES – Tiesības tikt informētam par apsūdzību, kas celta pret pašu – Tiesības uz piekļuvi krimināllietas materiāliem – Direktīva 2013/48/ES – Tiesības uz advokāta palīdzību – Krāpšana, kas nodara kaitējumu Eiropas Savienības finanšu interesēm – Noziedzīgi nodarījumi – Efektīvi un atturoši sodi – Iepriekšēji noteikts termiņš – Kriminālprocesa izbeigšana, neizvērtējot apsūdzību pēc būtības – Tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu – Tiesības uz aizstāvību – Saprātīgs termiņš

1. Izskatāmā lieta Tiesai ir iespēja paust savu viedokli par krimināltiesību pamatjēdzieniem. Tajā ir vērsusies *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināltiesa, Bulgārija), lai nospriestu, vai Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka tās nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas paredz tiesas, kurā šajā ziņā ir vērsusies konkrētā persona, pienākumu izbeigt pret šo personu uzsāktu kriminālprocesu gadījumā, ja kopš pirmstiesas kriminālprocesa uzsākšanas ir pagājuši vairāk nekā divi gadi, neatkarīgi no lietas nopietnības un nepastāvot iespējai mazināt apsūdzēto personu apzināti likto šķēršļu nozīmi. Tiesai tiek lūgts izvērtēt, kādas šajos apstākļos varētu būt sekas šāda valsts tiesiskā regulējuma iespējamai neatbilstībai Savienības tiesībām.

2. Turklāt iesniedzējtiesa uzdod Tiesai vairākus jautājumus par brīdi, kurā apsūdzētā persona ir jāinformē par tai izvirzīto apsūdzību, un brīdi, kad šai personai vai viņas advokātam ir jāvar piekļūt krimināllietas materiāliem. Visbeidzot, Tiesai tiek lūgts izvērtēt, vai Savienības tiesībām atbilst valsts tiesību norma, kurā ir paredzēts, ka advokāts, kas vienā lietā aizstāv apsūdzētos ar konfliktējošām interesēm, ir jāatstata un jāaizstāj ar citu advokātu.

¹ Oriģinālvaloda – franču.

I – Atbilstošās tiesību normas

A – Savienības tiesības

1) Primārās tiesības

3. LESD 325. pantā ir noteikts:

“1. [Eiropas] Savienība un dalībvalstis apkaro krāpšanu un citādu nelikumīgu rīcību, kas apdraud Savienības finanšu intereses, saskaņā ar šo pantu veicot pasākumus, kuriem jāattur no šādas rīcības, kā arī jānodrošina efektīva aizsardzība dalībvalstīs, kā arī Savienības iestādēs un struktūrās.

2. Lai novērstu krāpšanu, kas apdraud Savienības finanšu intereses, dalībvalstis veic tādus pašus pasākumus, kādus tās veic, lai novērstu krāpšanu, kas apdraud viņu pašu finanšu intereses.

[..]

4. Lai panāktu efektīvu un līdzvērtīgu aizsardzību dalībvalstīs, kā arī Savienības iestādēs un struktūrās, Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru pēc apspriešanās ar Revīzijas palātu paredz novēršanas un apkarošanas pasākumus cīņai pret krāpšanu, kas apdraud Savienības finanšu intereses.

[..]”

2) Atvasinātās tiesības

a) Regula (EK) Nr. 450/2008

4. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 23. aprīļa Regulas (EK) Nr. 450/2008, ar ko izveido Kopienas Muitas kodeksu (Modernizētais muitas kodekss)², 21. panta 1. punktu “katra dalībvalsts nosaka sankcijas par Kopienas tiesību aktu muitas jomā pārkāpumiem. Šādas sankcijas ir iedarbīgas, samērīgas un preventīvas”.

b) FIA konvencija un FIA konvencijas Pirmais protokols

5. 1995. gada 26. jūlijā Luksemburgā parakstītās Konvencijas par Eiropas Kopienu finansiālo interešu aizsardzību³, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K3. pantu, preambulā ir norādīts, ka šīs konvencijas Augstās līgumslēdzējas puses, Eiropas Savienības dalībvalstis, ir pārliecinātas, ka “Eiropas Kopienu finansiālo interešu aizsardzība prasa krāpnieciskas darbības, kas kaitē šīm interesēm, kriminālvajāšanu un tādēļ vajadzīga vienotas definīcijas pieņemšana”⁴ un par “vajadzību uzskatīt šādu darbību par sodāmu ar efektīviem, ar nodarījumu samērīgiem un no tālākiem noziegumiem atturošiem kriminālsodiem, neierobežojot iespēju attiecīgos gadījumos piemērot citus sodus, kā arī par vajadzību, vismaz smagu noziegumu gadījumos, uzskatīt šādu rīcību par sodāmu ar brīvības atņemšanu”⁵.

2 OV 2008, L 145, 1. lpp.

3 OV 1995, C 316, 49. lpp.; turpmāk tekstā – “FIA konvencija”.

4 Šīs preambulas 5. punkts.

5 Minētās preambulas 6. punkts.

c) *Direktīva 2012/13/ES*

10. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 22. maija Direktīvas 2012/13/ES par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā⁷ 1. pantu tās mērķis ir paredzēt “noteikumus par aizdomās turēto vai apsūdzēto personu tiesībām uz informāciju par viņu tiesībām kriminālprocesā un par viņiem izvirzīto apsūdzību”.

11. Saskaņā ar šīs direktīvas 6. pantu:

“1. Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētie vai apsūdzētās personas saņemtu informāciju par noziedzīgo darbību, kuras izdarīšanā viņus tur aizdomās vai apsūdz. Minēto informāciju sniedz nekavējoties un tik detalizēti, cik nepieciešams, lai garantētu procesa taisnīgu norisi un tiesību uz aizstāvību efektīvu īstenošanu.

[..]

3. Dalībvalstis nodrošina, lai ne vēlāk kā tad, kad tiesā tiek iesniegti apsūdzības argumenti, tiktu sniegta detalizēta informācija par apsūdzību, tostarp par noziedzīga nodarījuma būtību un juridisko kvalifikāciju, kā arī apsūdzētās personas līdzdalības pakāpi.

4. Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētie vai apsūdzētās personas nekavējoties tiktu informētas par jebkādam izmaiņām informācijā, kas sniegta saskaņā ar šo pantu, ja tas ir nepieciešams, lai garantētu procesa taisnīgu norisi.”

12. Minētās direktīvas 7. pants ir formulēts šādi:

“1. Ja persona jebkurā kriminālprocesa stadijā tiek apcietināta un aizturēta, dalībvalstis nodrošina, lai apcietinātajām personām vai viņu advokātiem tiek darīti pieejami kompetento iestāžu rīcībā esošie dokumenti, kas saistīti ar konkrēto lietu un kas ir būtiski, lai saskaņā ar valsts tiesību aktiem efektīvi apstrīdētu apcietināšanas vai aizturēšanas likumību.

2. Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām vai viņu advokātiem tiktu garantēta piekļuve vismaz visiem kompetento iestāžu rīcībā esošiem aizdomās turēto vai apsūdzēto personu attaisnojošiem vai apsūdzošiem lietiskajiem pierādījumiem, lai garantētu procesa taisnīgu norisi un sagatavotu aizstāvību.

3. Neskarot 1. punktu, piekļuvi 2. punktā minētajiem materiāliem nodrošina savlaicīgi, lai varētu efektīvi īstenot tiesības uz aizstāvību, un ne vēlāk kā tad, kad tiesā tiek iesniegti apsūdzības argumenti. Ja kompetento iestāžu rīcībā nonāk citi lietiskie pierādījumi, piekļuvi tiem nodrošina savlaicīgi, lai tos varētu izskatīt.

[..]”

⁷ OV 2012, L 142, 1. lpp.

d) *Direktīva 2013/48/ES*

13. Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 22. oktobra Direktīvas 2013/48/ES par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm⁸, 1. pantā ir paredzēts sekojošais:

“Šī direktīva paredz minimālus noteikumus par aizdomās turēto un apsūdzēto kriminālprocesā un personu, par kurām ir uzsākts process saskaņā ar Pamatlēmumu 2002/584/TI [...], tiesībām uz advokāta palīdzību un tiesībām uz to, ka par brīvības atņemšanu informē trešo personu, un tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm.”

14. Saskaņā ar šīs direktīvas 3. panta 1. punktu:

“Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta palīdzību tādā laikā un tādā veidā, lai attiecīgās personas varētu praktiski un efektīvi īstenot savas tiesības uz aizstāvību.”

B – Bulgārijas kriminālprocess

15. Pirmstiesas kriminālprocesā noteicoša loma ir prokuroram. Proti, viņš vada izmeklēšanas iestādēm uzticēto izmeklēšanu un vienīgais lemj par procesa virzību.

16. Kas attiecas uz izmeklēšanu, saskaņā ar *Nakazatelno-protsesualen kodeks* (Kriminālprocesa kodekss, turpmāk tekstā – “NPK”) 234. pantu izmeklēšanas veikšanai prokuroram ir 2 mēneši, un šo termiņu vienu reizi var pagarināt uz četriem mēnešiem konkrēto prokuroru uzraugošais virsprokurors, bet izņēmuma gadījumos uz nenoteiktu laika posmu nenoteiktu skaitu reizu to var pagarināt arī uzraugošais ģenerālprokuratūras virsprokurors. Šajā sakarā iesniedzējtiesa precīzē, ka pēdējā minētā veida pagarināšana plaši tiek izmantota tādās sarežģītās lietās kā pamatlieta.

17. Saskaņā ar NPK 219., 221. un 246. pantu tad, kad pret nodarījuma izdarīšanā aizdomās turēto personu ir savākti pietiekami pierādījumi, izmeklēšanas iestāde sagatavo un pieņem lēmumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības. Šis lēmums ir rakstveida lēmums, kas atbilst noteiktiem nosacījumiem. Tostarp tajā ir jābūt ietvertam nodarījuma galveno faktu aprakstam un šo faktu juridiskajai kvalifikācijai. Šis ir tas brīdis, kurā nodarījuma izdarīšanā aizdomās turētā persona un viņas advokāts tiek informēti par apsūdzību ar šā lēmuma uzrādīšanu. Tādējādi viņiem ir jāiepazīstas ar lēmuma par personas saukšanu pie kriminālatbildības saturu un tas jāparaksta. Pēc tam apsūdzētais tiek nopratināts, un viņš ir tiesīgs gan sniegt paskaidrojumus, gan neliecināt, un tāpat kā viņa advokāts ir tiesīgs pieteikt lūgumus.

18. Iepazīstināšana ar izmeklēšanas informāciju ir reglamentēta NPK 226.–230. pantā. Šajā nolūkā apsūdzētajam un viņa advokātam pēc viņu lūguma tiek nodrošināta piekļuve kriminālprocesa materiāliem. Ja tiek iesniegti kādi lūgumi, par tiem lemj prokurors.

19. Kad lūgums par iepazīstināšanu ar izmeklēšanas informāciju ir iesniegts, apsūdzētais un vismaz trīs dienas pirms šīs iepazīstināšanas viņa advokāts tiek uzaicināti ierasties. Ja norādītajā dienā viņi neierodas bez attaisnojoša iemesla, iepazīstināšanas pienākums izbeidzas. Iepazīstināšanas laikā procesa virzītājs dod apsūdzētajam un viņa advokātam pietiekamu laiku, lai iepazītos ar visu informāciju par šo izmeklēšanu.

⁸ OV 2013, L 294, 1. lpp.

20. Kad iepazīstināšana ar izmeklēšanas informāciju ir notikusi un kad attiecīgā gadījumā ir pieņemti lēmumi par apsūdzētā un viņa advokāta lūgumiem, izmeklēšana tiek pabeigta.

21. Tādējādi ar prokurora lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai iesniegšanu sākas cita procesa stadija, proti, kriminālprocess tiesā. Lēmumā par krimināllietas nodošanu tiesai – kas saskaņā ar iesniedzējtiesas norādīto ir “galīgais precizētais lēmums par personas saukšanu pie kriminālatbildības” – apsūdzība tiek formulēta pilnībā kā attiecībā uz faktiem, tā arī uz to juridisko kvalifikāciju. Proti, to veido divas daļas: aprakstošā daļa, kurā norādīti fakti, un secinājumu daļa, kurā norādīta to juridiskā kvalifikācija. Lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai, kura kopija pēc tam tiek nosūtīta apsūdzētajam un viņa advokātam, tiek nosūtīts tiesai, kam 15 dienu laikā jāpārbauda, vai nav notikuši būtiski procedūras noteikumu pārkāpumi.

22. Šajā sakarā *NPK* 348. panta 3. punkta 1) apakšpunktā ir norādīts, ka procedūras noteikumu pārkāpums ir būtisks, ja tas ievērojami kaitē likumā paredzētajām procesuālajām tiesībām. Šajā pantā ir precizēts, ka izdarītā noteikumu pārkāpuma “būtiskums” izzūd vienīgi gadījumā, ja pārkāpums tiek novērsts.

23. Lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai saturam ir jāatbilst stingrām formas prasībām. Tādējādi par būtisku pārkāpumu ir uzskatāmas pretrunas lēmumā par krimināllietas nodošanu tiesai un pēdējā lēmumā par personas saukšanu pie kriminālatbildības, ar ko izmeklēšanas iestāde iepazīstinājusi apsūdzēto. Tāpat par būtisku pārkāpumu ir uzskatāmas pretrunas pašā lēmumā par krimināllietas nodošanu tiesai. Pamatlietā ir secināts, ka par būtisku procedūras noteikumu pārkāpumu ir uzskatāms fakts, ka lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai pamatojumā prokurors ir norādījis faktu, ka divi pamatlietā apsūdzētie savu vilšanos attiecībā uz viņiem piedāvāto naudas summu kā kukuli ir pauduši ar sejas izteiksmi, kamēr šā lēmuma secinājumu daļā prokurors norāda, ka šie apsūdzētie šo neapmierinātību izteikuši vārdiski.

24. Turklāt neiepazīstināšana ar šo izmeklēšanas iestādes sagatavoto lēmumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības tiek uzskatīta par būtisku procedūras pārkāpumu, un šajā sakarā nav nozīmes, kādi ir šīs neiepazīstināšanas iemesli, pat ja neiepazīstināšana ir saistīta, piemēram, ar apsūdzēto tiešu nodomu iepazīstināšanu nepieļaut. Atgādināšu, ka šī iepazīstināšana obligāti ir jāizpilda izmeklēšanas iestādei tieši attiecībā uz pašu apsūdzēto personu un tās advokātu.

25. Iesniedzējtiesa precizē, ka pilnīgi visās krimināllietās Bulgārijā aizstāvība iepazīstas ar lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai saturu un līdz ar to arī ar informāciju par apsūdzību pēc šā lēmuma iesniegšanas tiesā, bet pirms tiek uzsākta pašas apsūdzības izskatīšana.

26. Tai pašā laikā *NPK* 368. un 369. pantā ir paredzēts, ka gadījumā, ja pirmstiesas kriminālprocess netiek pabeigts divu gadu laikā, apsūdzētajam vai apsūdzētajiem ir tiesības iesniegt tiesā lūgumu, lai tā uzdod prokuroram trīs mēnešu laikā pabeigt pirmstiesas kriminālprocesu, to izbeidzot vai nosūtot krimināllietu uz tiesu. Prokurora rīcībā ir papildu 15 dienas, lai sagatavotu lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai. Ja viņš nepabeidz pirmstiesas kriminālprocesu noteiktajā termiņā, tiesa pārņem lietu un izbeidz kriminālprocesu.

27. Savukārt, ja prokurors iesniedz tiesā lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai, tā to pārbauda un kontrolē, vai process ir ticis virzīts tiesiski. Būtisku procedūras noteikumu pārkāpuma gadījumā tiesa no jauna nosūta krimināllietu prokuroram, kuram ir viens mēnesis laika novērst šos pārkāpumus. Ja šajā termiņā prokurors neiesniedz lietu tiesā vai ja tā no jauna konstatē būtisku procedūras noteikumu pārkāpumu, kriminālprocess tiek izbeigts.

28. Lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu ir galīgs, to nevar pārsūdzēt un tā tiesiskums var tikt pārbaudīts vienīgi izņēmuma gadījumos. Tādējādi prokuratūra zaudē jebkādas tiesības uz nodarījuma izdarīšanā aizdomās turētās personas kriminālvajāšanu.

29. Kas attiecas uz tiesībām uz advokāta palīdzību, *NPK* 91. panta 3. punktā un 92. pantā ir paredzēts, ka tiesai ir jānoraida apsūdzētā advokāts, kurš ir vai ir bijis cita apsūdzētā aizstāvis, ja viena apsūdzētā aizstāvība ir pretrunā cita apsūdzētā aizstāvībai. Saskaņā ar Bulgārijas pastāvīgo judikatūru interešu konflikts pastāv, ja viens no apsūdzētajiem sniedz liecības, kas uzskatāmas par pierādījumu pret citu apsūdzēto, kurš savukārt nesniedz nekādas liecības. Šādā gadījumā šīm personām nevar būt kopīgs advokāts. Tātad advokātam ir pienākums sevi atstatīt pēc savas ierosmes, un, ja viņš to nedara, prokuroram vai tiesai viņš ir jānoraida. Pretējā gadījumā tie izdara būtisku procedūras pārkāpumu, kas ir pamats prokurora vai tiesas nolēmuma atcelšanai.

II – Pamatlietas fakti

30. *Nikolay Kolev* un *Stefan Kostadinov* (turpmāk tekstā – “apsūdzētie pamatlietā”) ir apsūdzēti par dalību noziedzīgā grupā laika posmā no 2011. gada 1. aprīļa līdz 2012. gada 2. maijam kā *Svilengradas [Svilengrad]* (Bulgārija) muitas amatpersonas uz robežas ar Turcijas Republiku. Proti, viņi esot pieprasījuši kukuļus no virzienā no Turcijas uz Bulgāriju robežu šķērsojošo kravas automobiļu un vieglo automobiļu vadītājiem un apmaiņā pret to nav veikuši muitas kontroli un oficiālajos dokumentos nav noformējuši konstatētās nelikumības. Savas maiņas beigās šādi iegūtās naudas summas apsūdzētie sadalījuši savā starpā.

31. Visas šajā noziedzīgajā grupā iesaistītās personas, tostarp apsūdzētie pamatlietā, tika aizturētas naktī no 2012. gada 2. maija uz 3. maiju. Uzreiz pēc aizturēšanas laikā veiktās pārmeklēšanas šīs personas tika apsūdzētas par dalību noziedzīgā grupā, un trīs no tām, no kurām viens ir apsūdzētais pamatlietā, tika apsūdzētas par naudas summas slēpšanu, kas tika atrasta gan darba vietā, gan pie vienas no šīm personām.

32. 2013. gada februārī un martā apsūdzības pamati pret astoņām minētajā noziedzīgajā grupā iesaistītajām personām tika precizēti, un visas šīs personas par to tika informētas. Precīzāk, apsūdzētie pamatlietā un viņu aizstāvji tika iepazīstināti ar šiem apsūdzības pamatiem, savāktajiem pierādījumiem un visiem citiem krimināllietas materiāliem 2013. gada 21. martā. Apsūdzība pret *N. Kolev* vēlāk tika precizēta vēlreiz, un viņš ar to tika iepazīstināts 2013. gada 17. jūlijā.

33. Četras no astoņām noziedzīgajā grupā iesaistītajām personām noslēdza vienošanos ar prokuratūru, lai izbeigtu kriminālvajāšanu par apsūdzības pamatu – dalību noziedzīgā grupā. Divas reizes šī vienošanās tika iesniegta apstiprināšanai *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināltiesa), un divas reizes tā noraidīja šo lūgumu, pamatojoties uz to, ka lēmumus par personu saukšanu pie kriminālatbildības nav izdevusi kompetentā iestāde, un to, ka ir pieļauti procedūras pārkāpumi. Tāpēc tiesa nosūtīja lietu atpakaļ kompetentajam prokuroram, lai viņš no jauna formulētu apsūdzības pamatus.

34. 2013. gada 7. novembrī lieta tika nodota specializētajai prokuratūrai. Izmeklēšanas termiņi vairākkārt tika pagarināti. Tās ietvaros prokurors pēc savas ierosmes veica tādas darbības kā lietas nosūtīšana izmeklēšanas dienestiem kopā ar norādījumiem vai pieprasījumiem pagarināt izmeklēšanas termiņus un lūgumiem sniegt informāciju.

35. Uzskatot, ka *NPK* 368. panta 1. punktā noteiktais termiņš ir pagājis, apsūdzētie pamatlietā ierosināja *NPK* 369. pantā paredzēto procedūru. Tiesa secināja, ka divu gadu termiņš no pirmstiesas kriminālprocesa uzsākšanas patiešām ir pagājis un līdz ar to nosūtīja lietu atpakaļ prokuroram, nosakot pienākumu pabeigt to trīs mēnešu laikā atbilstoši *NPK* 369. pantam, kā arī iepazīstināt apsūdzētos pamatlietā ar apsūdzības pamatiem un izmeklēšanas informāciju. Šis termiņš sākās 2014. gada 29. oktobrī un beidzās 2015. gada 29. janvārī. Tātad šajā datumā bija jābūt pabeigtām visām izmeklēšanas darbībām, tostarp bija jābūt formulētiem apsūdzības pamatiem un ar tiem bija jābūt iepazīstinātiem apsūdzētajiem pamatlietā. Prokuroram bija vēl 15 dienas laika, lai sagatavotu lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai un iesniegtu to tiesā.

36. Ar jaunajiem lēmumiem par apsūdzību, kas taisīti pēc tiesas nolēmuma, par personu saukšanu pie kriminālatbildības iepazīstināt apsūdzētos un viņu advokātus izrādījās neiespējami. Proti, 2015. gada 13. janvārī *N. Kolev* saņēma uzaicinājumu ierasties 2015. gada 19. janvārī. Tajā pašā dienā viņa advokāts ar telefaksa sūtījuma starpniecību informēja, ka nevar pārvietoties veselības stāvokļa dēļ. *N. Kolev* no jauna telefoniski tika uzaicināts ierasties 2015. gada 22. janvārī. Tomēr ne viņš, ne viņa advokāts neieradās, šim pēdējam informējot, ka viņa klients atrodas slimnīcā un ka viņš pats ir aizkavēts ierasties darba apstākļu dēļ. *N. Kolev* atkal bez panākumiem tika uzaicināts ierasties 2015. gada 27. un 28. janvārī, bet viņa advokāts informēja, ka apsūdzētais ir ievietots slimnīcā. Vēl reizi viņi tika uzaicināti ierasties 2015. gada 29. janvārī, taču neieradās, jo *N. Kolev* aizstāvis norādīja uz faktu, ka viņš ir aizņemts darbā citā lietā. Tādējādi *N. Kolev* netika iepazīstināts ar viņam izvirzītās apsūdzības pamatiem.

37. Visbeidzot, kas attiecas uz *S. Kostadinov*, viņš nebija atrodams norādītajā adresē. Viņa advokāts informēja, ka tam nav kontakta ar apsūdzēto. Līdz ar to tika izlemts viņu atvest piespiedu kārtā. Tomēr *S. Kostadinov* advokāts iesniedza ārsta apliecinājumu, kurā bija precizēts, ka *S. Kostadinov* ir ievietots slimnīcā. Tādējādi arī *S. Kostadinov* netika iepazīstināts ar viņam izvirzītās apsūdzības pamatiem.

38. Pirmstiesas kriminālprocess tika pabeigts tiesas noteiktajā termiņā, un prokurors sagatavoja jaunu lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai.

39. Ar 2015. gada 20. februāra rīkojumu minētā tiesa secināja, ka pirmstiesas kriminālprocesā ir pieļauti būtiski procedūras noteikumu pārkāpumi. Proti, pirmkārt, bija noticis būtisks procedūras noteikumu pārkāpums, jo ar pēdējo lēmumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības nebija iepazīstināti apsūdzētie un viņu advokāti. Otrkārt, bija novērojama pretruna starp lēmumu par personu saukšanu pie kriminālatbildības un lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai, jo, tā kā apsūdzētie pamatlietā netika iepazīstināti ar pašu pēdējo lēmumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības, lēmumā par krimināllietas nodošanu tiesai šo pēdējo lēmumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības nedrīkstēja pārņemt. Lēmumā par krimināllietas nodošanu tiesai drīkstēja figurēt tikai tas lēmums par personas saukšanu pie kriminālatbildības, ar kuru lietas dalībnieki bija iepazīstināti.

40. Turklāt tiesa secināja, ka šķēršļi *N. Kolev* un *S. Kostadinov* iepazīstināšanai ar jaunajiem apsūdzības pamatiem neattaisno viņu procesuālo tiesību pārkāpumu.

41. Tāpēc šī tiesa noteica prokuroram viena mēneša termiņu šo pārkāpumu novēršanai, pretējā gadījumā kriminālprocess pret apsūdzētajiem pamatlietā būtu jāizbeidz. Tādējādi lieta tika nosūtīta atpakaļ prokuroram 2015. gada 7. aprīlī, un termiņš beidzās 2015. gada 7. maijā.

42. Tomēr prokuroram nebija iespējams iepazīstināt apsūdzētos pamatlietā un viņu advokātus ar jaunajiem apsūdzības pamatiem un izmeklēšanas informāciju, jo pēdējie minētie atsaucās tostarp uz medicīniska rakstura un ar darbu saistītiem iemesliem, atsakoties tikt iepazīstināti ar jaunajiem apsūdzības pamatiem un izmeklēšanas informāciju.

43. Tādējādi ar 2015. gada 22. maija lēmumu *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināltiesā) konstatēja, ka prokurors nav novērsis būtiskos procedūras noteikumu pārkāpumus un ir izdarījis jaunus procedūras noteikumu pārkāpumus, un secināja, ka ir pārkāptas apsūdzēto pamatlietā procesuālās tiesības un ka pretrunas lēmumā par krimināllietas nodošanu tiesai nav novērstas.

44. Kaut gan šī tiesa pauda viedokli, ka abi apsūdzētie pamatlietā un viņu advokāti ir ļaunprātīgi izmantojuši savas tiesības, lai veicinātu procesuālo termiņu iestāšanos un līdz ar to pret viņiem uzsāktā kriminālprocesa izbeigšanu, tā vienlaikus konstatēja, ka ir izpildīti nosacījumi šā kriminālprocesa izbeigšanai. Tomēr tā pieņēma lēmumu nevis izbeigt kriminālprocesu, bet atstāt lietu bez virzības.

45. Uzskatot, ka nekādi būtiski procedūras noteikumu pārkāpumi nav notikuši, prokurors par 2015. gada 22. maija lēmumu iesniedza protestu.

46. Ar 2015. gada 12. oktobra rīkojumu apelācijas instances tiesa nosūtīja lietu atpakaļ iesniedzējtiesai, proti, *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināltiesa), pamatojoties uz to, ka saskaņā ar *NPK* 368. un 369. pantu šai iesniedzējtiesai bija jāizbeidz pret apsūdzētajiem pamatlietā uzsāktais kriminālprocess.

47. Šie ir tie apstākļi, kas iesniedzējtiesu ir mudinājuši vērsties Tiesā, uzdodot tai nākamajos punktos izklāstītos prejudiciālos jautājumus.

III – Prejudiciālie jautājumi

48. *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināltiesa) ir nolēmusi apturēt tiesvedību pamatlietā un uzdot Tiesai šādus prejudiciālos jautājumus:

- “1) Vai valsts likums ir saderīgs ar dalībvalsts pienākumu paredzēt efektīvu kriminālvajāšanu par muitas amatpersonu noziedzīgiem nodarījumiem, ja kriminālprocess, kas uzsākts pret muitas amatpersonām par līdzdalību noziedzīgā grupā nolūkā izdarīt noziedzīgus nodarījumus – kukuļošanu – dienesta pienākumu izpildes laikā (kukuļņemšanu par muitas apskates neveikšanu), kā arī par konkrētiem kukuļņemšanas gadījumiem un saņemtu kukuļu slēpšanu, saskaņā ar šo likumu tiek izbeigts, ja pastāv turpmāk minētie nosacījumi un tiesa nav pārbaudījusi celtās apsūdzības pēc būtības: a) pēc apsūdzības celšanas ir pagājuši divi gadi; b) apsūdzētais ir iesniedzis lūgumu par pirmstiesas kriminālprocesa izbeigšanu; c) tiesa ir noteikusi prokuroram triju mēnešu termiņu pirmstiesas kriminālprocesa pabeigšanai; d) šajā termiņā prokurors ir izdarījis “būtiskus procesuālos pārkāpumus” (proti, nepienācīga informēšana par precīzētu apsūdzību, neinformēšana par izmeklēšanas materiāliem un pretrunīgs lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai); e) tiesa prokuroram ir noteikusi jaunu viena mēneša termiņu šo “būtisko procesuālo pārkāpumu” novēršanai; f) šajā termiņā prokurors nav novērsis šos “būtiskos procesuālos pārkāpumus” – turklāt par pārkāpumu izdarīšanu pirmajā triju mēnešu termiņā un to nenovēršanu otrajā viena mēneša termiņā ir atbildīgs gan prokurors (nav novērstas pretrunas lēmumā par krimināllietas nodošanu tiesai; ilgstoši nav veiktas reālas darbības šo termiņu laikā), gan aizstāvība (neraugoties uz lūgumu, nav nodrošināta sadarbība apsūdzēto informēšanā par apsūdzību un izmeklēšanas materiāliem viņu hospitalizācijas dēļ un attiecībā uz advokātu – tā darba pienākumu dēļ); un g) apsūdzētajam ir radušās subjektīvas tiesības lūgt izbeigt kriminālprocesu, jo paredzētajos termiņos nav novērsti “būtiski procesuālie pārkāpumi”?
- 2) Ja uz [pirmo] jautājumu tiek sniegta noliedzoša atbilde – kura iepriekš minētā tiesiskā regulējuma daļa valsts tiesai nav jāpiemēro, lai garantētu Savienības tiesību efektīvu piemērošanu: a) kriminālprocesa izbeigšana pēc viena mēneša termiņa beigām, b) iepriekš minēto trūkumu atzišana par “būtiskiem procesuāliem pārkāpumiem” vai c) pirmā jautājuma g) daļā minēto radušos subjektīvo tiesību aizsardzība, ja pastāv iespēja efektīvi novērst šo pārkāpumu iztiesāšanas laikā?
- a) Vai lēmumam nepiemērot valsts tiesību normu, kurā paredzēta kriminālprocesa izbeigšana, ir jābūt atkarīgam no tā, vai:
- i) prokuroram “būtiska procesuāla pārkāpuma” novēršanai tiek piešķirts papildu termiņš, kas ir tikpat garš kā termiņš, kurā viņš objektīvi nespēja to izdarīt aizstāvības radīto šķēršļu dēļ?
  - ii) tiesa i) iedaļā minētajā gadījumā konstatē, ka šie šķēršļi ir radušies “tiesību ļaunprātīgas izmantošanas” rezultātā, un

- iii) ja uz otrā jautājuma a) daļas i) iedaļu tiek sniegta noliedzoša atbilde, tiesa konstatē, ka valsts tiesībās ir sniegtas pietiekamas garantijas pirmstiesas kriminālprocesa izbeigšanai saprātīgā termiņā?
- b) Vai lēmums nepiemērot valsts tiesībās paredzēto iepriekš minēto trūkumu atzīšanu par “būtisku procesuālo pārkāpumu” ir saderīgs ar Savienības tiesībām, konkrētāk:
- i) vai ir pietiekami nodrošinātas Direktīvas 2012/13 6. panta 3. punktā paredzētās tiesības attiecībā uz detalizētas informācijas sniegšanu par apsūdzību aizstāvībai:
- ja šī informācija tiek sniegta pēc lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai faktiskās iesniegšanas tiesā, bet pirms tā izskatīšanas tiesā, un ja pirms tam, kad lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai vēl nebija iesniegts tiesā, aizstāvībai tika sniegta pilnīga informācija par apsūdzības būtiskajiem elementiem (attiecībā uz *Milko Hristov*);
  - ja uz otrā jautājuma b) daļas i) iedaļas pirmo ievilkumu tiek sniegta apstiprinoša atbilde – ja šī informācija tiek sniegta uzreiz pēc lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai faktiskās iesniegšanas tiesā, bet pirms tiesa ir pārbaudījusi lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai, un aizstāvībai ir sniegta daļēja informācija par apsūdzības būtiskajiem elementiem agrāk, kad lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai vēl nebija iesniegts tiesā, turklāt tikai daļējās informēšanas iemesls ir aizstāvības radītie šķēršļi (attiecas uz apsūdzētajiem *N. Kolev* un *S. Kostadinov*)?
  - ja šajā informācijā ir pretrunas attiecībā uz konkrētu korupciju raksturojošu faktu (proti, vispirms tiek norādīts, ka kukuli nepārprotami ir prasījis cits apsūdzētais, bet apsūdzētais *M. Hristov* ar sejas izteiksmi ir izrādījis savu neapmierinātību, kad muitas apskatei pakļautā persona piedāvāja pārāk nelielu naudas summu, savukārt pēc tam tiek minēts, ka apsūdzētais *M. Hristov* mutiski un konkrēti ir prasījis kukuli)?
- ii) Vai pamatlietā ir pietiekami aizsargātas Direktīvas 2012/13 7. panta 3. punktā paredzētās tiesības nodrošināt aizstāvībai piekļuvi lietas materiāliem “ne vēlāk kā tad, kad tiesā tiek iesniegti apsūdzības argumenti”, ja aizstāvība varēja piekļūt lietas materiālu lielākajai daļai pirms tam un tai bija dota iespēja iepazīties ar šiem materiāliem, tomēr šķēršļu dēļ (slimība, darba pienākumi) un atsaucoties uz valsts likumu, saskaņā ar kuru aicinājums iepazīties ar lietas materiāliem ir jāizsniedz vismaz trīs dienas agrāk, tā tomēr šo iespēju neizmantoja? Vai pēc tam, kad šķēršļi ir zuduši un aicinājuma izsniegšanai ir ievērots vismaz trīs dienu termiņš, ir jādod otra iespēja? Vai ir jāpārbauda, vai minētie šķēršļi ir radušies objektīvu iemeslu dēļ vai arī tie ir saistīti ar tiesību ļaunprātīgu izmantošanu?
- iii) Vai Direktīvas 2012/13 6. panta 3. punktā un 7. panta 3. punktā paredzētajai likumiskajai prasībai “ne vēlāk kā tad, kad tiesā tiek iesniegti apsūdzības argumenti,” ir vienāda nozīme abās šajās normās? Kāda nozīme ir šai prasībai – pirms lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai faktiskās iesniegšanas tiesā vai ne vēlāk kā brīdī, kad tiesā tiek iesniegts lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai, vai arī pēc tā iesniegšanas tiesā, bet pirms tiesas pasākumiem šīs apsūdzības pārbaudei?

- iv) Vai likumiskajai prasībai sniegt aizstāvībai informāciju par apsūdzību un nodrošināt piekļuvi lietas materiāliem, lai varētu garantēt “tiesību uz aizstāvību efektīvu īstenošanu” un “procesa taisnīgu norisi” atbilstoši Direktīvas 2012/13 6. panta 1. punktam un 7. panta 2. un 3. punktam, ir vienāda nozīme abās šajās normās? Vai šī prasība būtu izpildīta:
- ja detalizēta informācija par apsūdzību aizstāvībai tiktu sniegta pēc lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai iesniegšanas tiesā, bet vēl pirms pasākumiem tā pārbaudei pēc būtības, un tiktu piešķirts pietiekams termiņš aizstāvības sagatavošanai, ja iepriekš informācija par apsūdzību tika sniegta nepilnīgi un daļēji;
  - ja aizstāvība piekļūtu visiem lietas materiāliem pēc lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai iesniegšanas tiesā, bet vēl pirms pasākumiem tā pārbaudei pēc būtības, un tai tiktu piešķirts pietiekams termiņš aizstāvības sagatavošanai, ja iepriekš aizstāvība varēja piekļūt lielākajai daļai lietas materiālu, un
  - ja tiesa veiktu pasākumus, kas aizstāvībai garantētu, ka visiem tās paskaidrojumiem, kas tiktu iesniegti pēc iepazīšanās ar detalizētu apsūdzību un visiem lietas materiāliem, būtu tādi pati iedarbība kā tad, ja tie tiktu iesniegti prokuroram pirms lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai iesniegšanas tiesā?
- v) Vai tiktu garantēta “procesa taisnīga norise” saskaņā ar Direktīvas 2012/13 6. panta 1. un 4. punktu, kā arī “tiesību uz aizstāvību efektīva īstenošana” saskaņā ar minētās direktīvas 6. panta 1. punktu, ja tiesa nolemj sākt iztiesāšanu par galīgo apsūdzību, kurā ir pretrunas attiecībā uz kukuļa pieprasījuma izteikšanu, tomēr pēc tam prokuroram tiek dota iespēja novērst šīs pretrunas, kā arī lietas dalībniekiem tiek ļauts pilnā apjomā izmantot tiesības, kādas tiem būtu bijušas, ja iesniegšanas brīdī lēmumā par krimināllietas nodošanu tiesai nebūtu šādu pretrunu?
- vi) Vai ir pietiekami aizsargātas Direktīvas 2013/48 3. panta 1. punktā nostiprinātās tiesības uz advokāta palīdzību, ja pirmstiesas kriminālprocesa laikā advokātam tika dota iespēja ierasties, lai saņemtu informāciju par pagaidu apsūdzību un pilnībā piekļūtu visiem lietas materiāliem, bet viņš neieradās darba pienākumu dēļ un atsaucoties uz valsts likumu, kurā aicinājuma izsniegšanai ir paredzēts vismaz trīs dienu termiņš? Vai pēc tam, kad šie pienākumi vairs nepastāv, ir jāpiešķir jauns vismaz triju dienu termiņš? Vai ir jāpārbauda, vai [ne]ierāšanās iemesls ir pamatots vai arī ir notikusi tiesību ļaunprātīga izmantošana?
- vii) Vai Direktīvas 2013/48 3. panta 1. punktā nostiprināto tiesību uz advokāta palīdzību pirmstiesas kriminālprocesā pārkāpums ietekmētu “tiesību uz aizstāvību praktisku un efektīvu īstenošanu”, ja tiesa pēc lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai iesniegšanas tiesā nodrošinātu advokātam pilnīgu piekļuvi galīgajai un detalizētajai apsūdzībai un visiem lietas materiāliem un pēc tam veiktu pasākumus, kas advokātam garantētu, ka visiem viņa paskaidrojumiem, kas tiktu iesniegti pēc iepazīšanās ar detalizēto apsūdzību un visiem lietas materiāliem, būtu tādi pati iedarbība kā tad, ja tie tiktu iesniegti prokuroram pirms lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai iesniegšanas tiesā?
- c) Vai par labu apsūdzētajam radušās subjektīvās tiesības prasīt izbeigt kriminālprocesu (iepriekš minētajos apstākļos) ir saderīgas ar Savienības tiesībām, lai gan pastāv iespēja, ka prokurora nenovērsta “būtiskais procesuālais pārkāpums” pilnībā var tikt novērsts ar tiesas pasākumiem iztiesāšanā un tādējādi apsūdzētā tiesiskā situācija galu galā būtu identiska tai, kāda tā būtu bijusi šā pārkāpuma savlaicīgas novēršanas gadījumā?

- 3) Vai drīkst piemērot labvēlīgāku valsts tiesisko regulējumu attiecībā uz apsūdzēto tiesībām uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, tiesībām saņemt informāciju, kā arī tiesībām uz advokāta palīdzību, ja tas saistībā ar citiem apstākļiem (pirmajā jautājumā aprakstītā procedūra) nozīmētu kriminālprocesa izbeigšanu?
- 4) Vai Direktīvas 2013/48 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā valsts tiesa var atstatīt no dalības iztiesāšanā tādu advokātu, kas ir pārstāvējis divus apsūdzētos, viens no kuriem ir liecinājis par faktiem, kas iespaido otra apsūdzētā intereses, kurš savukārt nav sniedzis nekādas paskaidrojumus?

Ja uz šo jautājumu tiek sniegta apstiprinoša atbilde, vai tiesa garantētu tiesības uz advokāta palīdzību atbilstoši minētās direktīvas 3. panta 1. punktam, ja tā – pēc tam, kad ir atļāvusi piedalīties iztiesāšanā advokātam, kurš vienlaikus ir pārstāvējis divus apsūdzētos ar pretējām interesēm, – katram apsūdzētajam ieceltu jaunus, dažādus aizstāvjus?”

IV – Mana analīze

49. Pirms ierosinājuma pārformulēt prejudiciālos jautājumus vēlos norādīt divus šādus apsvērumus.

50. Pirmkārt, lai izslēgtu jebkādas šaubas par to, vai pamatlietā ir piemērojamas Savienības tiesības, atgādināšu, ka LESD 325. pantā ir norādīts, ka Savienība un dalībvalstis apkaro krāpšanu un jebkādu citu nelikumīgu rīcību, kas apdraud Savienības finanšu intereses⁹.

51. Šajā sakarā FIA konvencijas 1. panta 1. punkta b) apakšpunkta pirmajā ievilkumā ir paredzēts, ka ieņēmumu jomā par tādu krāpšanu ir uzskatāma jebkāda darbība vai bezdarbība ar iepriekšēju nodomu, kura ir saistīta ar viltotu, kļūdainu vai nepilnīgu pārskatu vai dokumentu izmantošanu vai uzrādīšanu, kuras rezultāts ir Eiropas Kopienu vispārējā budžeta vai Eiropas Kopienu pārvaldīto vai Eiropas Kopienu interesēs pārvaldīto budžetu līdzekļu nelikumīga samazināšana. Saskaņā ar šīs konvencijas 1. panta 2. punktu šāda rīcība valsts tiesībās ir jāuzskata par noziedzīgu nodarījumu.

52. Minētās konvencijas 2. panta 1. punktā ir precizēts, ka katra dalībvalsts veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka šīs pašas konvencijas 1. pantā norādītās darbības, kā arī līdzdalība, kūdišana uz vai mēģinājums veikt 1. panta 1. punktā minētās darbības ir sodāma ar iedarbīgiem, samērīgiem un atturošiem kriminālsodiem. Turklāt saskaņā ar FIA konvencijas Pirmo protokolu gan aktīvā, gan pasīvā korupcija¹⁰ katras dalībvalsts krimināltiesībās arī ir jāuzskata par noziedzīgu nodarījumu.

53. Šajā lietā apsūdzētie pamatlietā tiek apsūdzēti ar korupciju saistītu pārkāpumu izdarīšanā, pieprasot kukuļus no kravas un vieglo automobiļu vadītājiem, kuri šķērso Savienības ārējo robežu, proti, starp Bulgāriju un Turciju, un apmaiņā pret to šie vadītāji nav tikuši pakļauti muitas pārbaudēm. Atbilstoši NPK 301. pantam šāds nodarījums ir sodāms ar brīvības atņemšanu uz 6 gadiem un naudas sodu 5000 Bulgārijas levas (BGN) (apmēram EUR 2500). Šāda apsūdzēto pamatlietā rīcība ir varējusi apdraudēt Savienības finanšu intereses, liedzot tai gūt daļu tās pašu resursu. Tādējādi nav nekādu šaubu, ka pamatlietā Savienības tiesības ir piemērojamas.

54. Otrkārt, norādišu, ka ar 2016. gada 28. septembra rīkojumu, kas Tiesā iesniegts 2016. gada 25. oktobrī, iesniedzējtiesa ir darījusi zināmu, ka *M. Hristov*, viens no pamatlietā apsūdzētajiem, 2016. gada 9. septembrī ir miris, līdz ar to pret viņu uzsāktais kriminālprocess ir izbeigts. Tādēļ uzskatu, ka jautājumiem, kas attiecas uz *M. Hristov* situāciju, pamatlītas risinājumā vairs nav nozīmes.

⁹ Skat. spriedumu, 2015. gada 8. septembris, *Taricco* u.c. (C-105/14, EU:C:2015:555, 37. punkts).

¹⁰ Šo divu jēdzienu definīciju skat. šo secinājumu 8. un 9. punktā.

A – Ievada apsvērumi

55. Iesniedzējtiesa ir uzdevusi Tiesai apmēram divdesmit jautājumus un apakšjautājumus, kurus, manā ieskatā, var izskatīt divos lielos jautājumu blokos.

56. Proti, pirmais iesniedzējtiesas jautājums ir tieši saistīts ar kriminālprocesa norisi, kura pārmērīgs formālisms, tās ieskatā, varētu būt neatbilstošs Savienības tiesībām. *NPK* 368. un 369. pantā paredzētās procedūras uzsākšana kopā ar stingri formālu pieeju tiesībām tikt informētam par apsūdzību, kas izvirzīta pret pašu, un iepazīties ar krimināllietas materiāliem varētu izraisīt to, ka kriminālprocess tiek izbeigts, neveicot kriminālvajāšanu pret personām, kuras tiek turētas aizdomās par Savienības finanšu interešu apdraudējumu.

57. Tātad šis jautājumu kopums liek izvērtēt, pirmkārt, vai Savienības tiesības nepieļauj tādas valsts tiesību normas kā *NPK* 368. un 369. pants, kuras, ja nav ievērots iepriekšēji noteikts termiņš, valsts tiesai uzliek pienākumu izbeigt kriminālprocesu pat tad, ja kavēšana ir bijusi apsūdzētās personas tiši liktu šķēršļu dēļ. Ja tas tā ir, būs jānoskaidro tādas nesaderības sekas.

58. Otrkārt, ar otrā jautājuma b) iedaļu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2012/13 6. panta 3. punkts nepieļauj tādu valsts praksi kā pamatlietā, kas informāciju par apsūdzību apsūdzētajai personai paredz nodot pēc lēmuma par lietas nodošanu tiesai iesniegšanas tiesā, bet pirms tiesa ir uzsākusi apsūdzības izvērtēšanu. Tā arī šaubās, vai šīs direktīvas 7. panta 3. punkts nepieļauj šādu pašu valsts praksi, saskaņā ar kuru galīgais lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai tiek iesniegts tiesā, lai gan aizstāvība, kurai ir bijusi iespēja iepazīties ar krimināllietas materiāliem, šīs tiesības nav izmantojusi sakarā ar aizņemtību darbā vai apsūdzētā veselības stāvokļa dēļ.

59. Otra jautājumu kopa skar tieši Direktīvu 2013/48. Būtībā iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai šīs direktīvas 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlietā, kas paredz, ka valsts tiesai ir pienākums no iztiesāšanas atstatīt apsūdzētā advokātu, kurš ir vai ir bijis cita apsūdzētā aizstāvis, ja viena no šiem apsūdzētajiem aizstāvība ir pretrunā otra apsūdzētā aizstāvim. Ja tas tā ir, vai minētās direktīvas 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiesības uz advokāta palīdzību tiek nodrošinātas, ja šī tiesa ieceļ jaunus advokātus, lai aizstāvētu šos apsūdzētos?

60. Turpmākajā analizē es tāpat secīgi izvērtēšu šos jautājumus.

B – Par prejudiciālajiem jautājumiem

1) Par NPK 368. un 369. pantā paredzētā kriminālprocesa saderību ar Savienības tiesībām un par iespējamās nesaderības sekām

61. Ar pirmo un trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka tās nepieļauj tādas valsts tiesību normas kā *NPK* 368. un 369. pants, kuras, ja nav ievērots iepriekš noteikts termiņš, valsts tiesai liek izbeigt kriminālprocesu pat tad, ja kavēšanās iemesls apsūdzētās personas tiši likti šķēršļi.

62. Iepriekš noteikts termiņš tiek definēts kā “likumā noteikts rīcības termiņš, kura tecējums atšķirībā no noilguma nevar tikt ne apturēts, ne pārtraukts”¹¹.

11 Skat. Cornu, G., *Vocabulaire juridique*, Presses universitaires de France, Parīze, 2011.

63. Tiesas izvērtēšanai iesniegtais procesuālais gadījums precīzi atbilst šai definīcijai. Lietas apstākļi rāda, ka no tā izriet sistēmiskas nesodišanas risks par nodarījumiem, kas apdraud Savienības finanšu intereses.

64. Ņemot vērā Tiesai iesniegtos atšķirīgos rakstveida un mutvārdu paskaidrojumus, šķiet, ka iemesls šāda regulējuma pieņemšanai Bulgārijas Republikā ir bijusi vēlme cīnīties ar procesuālo kavēšanos, kas vairākkārt ir licis Eiropas Cilvēktiesību tiesai sodīt šo dalībvalsti par saprātīga termiņa pārkāpumiem¹².

65. Jautājums, kāds tiek uzdots izskatāmajā lietā, ir pretējs: vai iesniedzējtiesas aprakstītajos procesuālajos apstākļos iepriekš noteiktu termiņu paredzēšana savukārt neizraisa nesaprātīga termiņa noteikšanu sprieduma taisīšanai, jo tas ir pārāk īss un nepārkāpjams, kas noved pie nesodāmības?

66. Proti, saprātīga termiņa pārkāpums tradicionāli tiek piesaukts saistībā ar tiesību uz aizstāvību ievērošanu gadījumos, kad termiņš ir nesaprātīgs, jo ir pārāk garš. Aplūkojamajā gadījumā šis pārkāpums drīzāk ir vērtējams no aspekta, ka termiņš ir nesaprātīgi īss, jo par izdarītajiem nodarījumiem neļauj noteikt parasto par tiem pienākošos sodu.

67. Kā esmu norādījis šo secinājumu 50.–53. punktā, aplūkojamais gadījums ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, un šeit uzdotais jautājums faktiski skar šo tiesību, konkrēti primāro tiesību, efektivitāti.

68. Tādējādi pamatoti ir uzdodams jautājums, vai konkrētais valsts tiesiskais regulējums ir piemērots šim pienākumam, kas izriet no Līgumiem un kas liek dalībvalstīm cīnīties pret nelikumīgām darbībām, kuras apdraud Savienības finanšu intereses, ar atturošiem un efektīviem pasākumiem, un, lai apkarotu šīs intereses apdraudošu krāpšanu, īstenot tādus pašus pasākumus, kādus tās veic, lai apkarotu krāpšanu, kas apdraud to pašu finanšu intereses¹³.

69. Valsts tiesiskā regulējuma analīze no šā skatpunkta Tiesai ir nepieciešama, ciktāl tajā izskatāmajā situācijā līdzvērtības princips pilnībā ir ievērots, jo vienas un tās pašas normas ir piemērojamas gan valsts tiesību, gan Savienības tiesību ietvaros, bet tieši no šīs līdzvērtības izriet neefektivitāte.

70. Ikviens Savienības finanšu interešu apdraudējums pēc savas rakstura ir sarežģīts nodarījums un tātad grūti pierādāms. Kaut arī pamatlietas apstākļi šķiet esam relatīvi vienkārši, tie tik un tā ietver vairākus izdarītājus vai līdzizdarītājus, un tas vienmēr rada grūtības, jo ir nepieciešamas vairākas pratināšanas un konfrontēšanas.

71. Turklāt būtu nesaprotami, ja izmeklēšana necenstos pierādīt nelikumības nozīmīgumu atbilstoši tās ilgumam un ar to gūtajai peļņai. Šķiet, ka nepieciešama ir arī piesavinātās naudas summas secīgas atmazgāšanas izpēte, jo par noziedzīgā nodarījuma rezultātā gūto peļņu iegādāto labumu konfiskācija parasti ir vienīgais līdzeklis, kas samazina radīto kaitējumu.

72. Šāda veida lietā ir izrādījies, ka izmeklēšanai noteiktie termiņi ir acīmredzami nepietiekoši. Proti, pamattermiņš ir divi mēneši, ko var pagarināt, bet maksimāli līdz diviem gadiem, kas ir galīgais termiņš.

73. Piemēram, kā lai iztēlojas, ka izmeklēšana varētu tikt pabeigta PVN karuseļveida izkrāpšanas lietā, kurā ir iesaistītas "pastkastīšu" sabiedrības, kas atrodas dažādās dalībvalstīs, un tas prasa veikt tādas tehniskas izmeklēšanas darbības kā grāmatvedības dokumentu ekspertīze un tiesu iestāžu un policijas starptautiskās sadarbība?

12 Skat. it īpaši ECT spriedumu, 2011. gada 10. maijs, *Dimitrov un Hamanov* pret Bulgāriju, CE:ECHR:2011:0510JUD004805906, kā arī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 34.1. un 37. punktu.

13 Skat. LESD 325. pantu un spriedumu, 2015. gada 8. septembris, *Taricco* u.c. (C-105/14, EU:C:2015:555, 37. punkts).

74. Ja minētajam pievieno vēl to, ka apsūdzēto personu acīmredzamā ļaunticība un pārstāvju radītie šķēršļi – ko iesniedzējtiesa apraksta kā tišas darbības – ir pietiekama, lai pilnībā bloķētu procesu un novestu pie kriminālprocesa izbeigšanas, es uzskatu, ka konstatētās bezspēcības sistēmiskums lielā mērā ir pierādīts. Vēl jo vairāk tāpēc, ka iesniedzējtiesas dažādo šā procesa posmu apraksts parāda, ka nav tādu līdzekļu, ar kuriem abstrahēties no šiem obligātajiem termiņiem, un šīs tiesas mēģinājumi to darīt ir ātri piedzīvojuši neveiksmi, ko atļāvusi apelācijas instances tiesa¹⁴.

75. Tādējādi nav cita risinājuma kā vien secināt, ka iesniedzējtiesai ir pienākums nepiemērot valsts tiesību normas, kas rada šādu situāciju, jo te atbilstīga interpretācija, kā to atzīst pati iesniedzējtiesa, nevar tikt panākta.

76. Turklāt šādu risinājumu pieprasa viens no Savienības tiesību vispārējiem principiem, proti, samērīguma princips.

77. Kā Savienības tiesību vispārējs princips mūsdienās tas ir formulēts LES 5. panta 1. un 4. punktā Lisabonas līguma redakcijā.

78. LES 5. panta 1. punkts tam kopā ar subsidiaritātes principu piešķir galveno nozīmi Savienības kompetenču izmantošanas pārvaldībā, kuru nošķiršanu saskaņā ar šo tiesību normu regulē kompetenču piešķiršanas princips.

79. Savienības rīcībai šo kompetenču robežās ir jābūt vērstai tikai uz to, lai īstenotu Līgumos noteiktos mērķus.

80. Saskaņā ar LES 5. panta 4. punktu šāda rīcība ir veicama, ievērojot samērīguma principu, kas pieprasa, lai minētā rīcība ne būtībā, ne pēc formas nepārsniegtu to, kas nepieciešams konkrēto mērķu sasniegšanai.

81. Tomēr samērīguma princips nav domāts tam, lai vājinātu vai paralizētu Savienības rīcību, neraugoties uz to, ka visbiežāk atsaukšanās uz to notiek, lai izvairītos no tādas Savienības [tiesību] normas vai instrumenta piemērošanas, kas tiek uzskatīts par valsts tiesības vājināšanu.

82. Protams, šis princips liedz rīkoties pārspīlēti salīdzinājumā ar to, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu Savienības nosprausto mērķi, bet tas nedrīkstētu aizkavēt to, ka šajās robežās tiek darīts viss, kas ir nepieciešams.

83. Piemēram, lai arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa Direktīvas 2014/41/ES par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās¹⁵ preambulas 11. apsvērumā ir atzīta izpildes valsts iespēja aizstāt lūgto pasākumu ar citu savu valsts tiesību pasākumu, kas ir mazāk ierobežojošs, tas tā ir ar nosacījumu, ka konkrētais valsts pasākums ir tikpat efektīvs.

84. Man šķiet, ka šis salīdzinājums prasa izteikt kādu citu piezīmi, proti, šeit ir runa par to, ka atbilstoši Regulai Nr. 450/2008 visā Savienības teritorijā un FIA konvencijas līgumslēdzēju valstu teritorijā dalībvalstīm ir jānodrošina vienota tādu darbību apkarošana, kas apdraud Savienības finanšu intereses.

85. Taču ar šiem tiesību aktiem – un, pirmkārt, ar Regulu Nr. 450/2008 – tiek uzdots attiecīgajām dalībvalstīm paredzēt samērīgus, atturošus un efektīvus kriminālsodus. Līdz ar to efektivitātes pienākums netiek izpildīts, ja procesuālās normas realitātē kavē šo sankciju piemērošanu.

14 Skat. šo secinājumu 44. un 46. punktu.

15 OV 2014, L 130, 1. lpp.

86. Kā tas atspoguļots iepriekš, konkrētā valsts tiesību norma savas iepriekšnoteiktības dēļ acīmredzami nav pielāgota ar piemērojamajiem Savienības tiesību aktiem sasniedzamajiem mērķiem. Tāpat samērīguma princips kā vispārējs princips pamato un, ja tas nepieciešams, piedāvā juridisku pamatu lēmumam nepiemērot konkrētos valsts tiesību noteikumus¹⁶, norādot arī, ar ko tos aizstāt.

87. Proti, tam nevajadzētu radīt pārspilējumu citā ziņā. Vispārējais tiesību princips – samērīguma princips, kas atzīts Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, – ir arī pamatbrīvība, kas šeit jāpiemēro, ņemot vērā šo papildu aspektu.

88. Tātad iesniedzējtiesai vēl arvien ir saistošs pienākums ievērot noteikumus par saprātīgu termiņu, kas turklāt ir tikai viens no daudzām samērīguma principa izpausmēm, bet šoreiz vienas procesuālas darbības konkrētā dimensijā.

89. Sprieduma taisīšanas termiņa saprātīgums ir jāizvērtē atkarībā no tādiem katras lietas apstākļiem kā lietas sarežģītība un pušu rīcība¹⁷. Eiropas Cilvēktiesību tiesa vairākkārt ir arī norādījusi, ka “tas, vai kriminālprocesa ilgums ir saprātīgs, ir novērtējams, apskatot konkrētā gadījuma apstākļus un ņemot vērā savā judikatūrā nostiprinātos kritērijus, īpaši lietas sarežģītību un pieteikuma iesniedzēja un kompetento iestāžu rīcību”¹⁸.

90. Tādējādi, nepastāvot iepriekš noteiktam termiņam, kas tā būtu Savienības tiesībām neatbilstošā valsts tiesiskā regulējuma nepiemērošanas gadījumā, valsts tiesai ir jāpārlicinās, ka pirmstiesas kriminālprocess ir veikts saprātīgā termiņā. Kā to redzējām iepriekš, šai tiesai ir jāvērtē samērīgums, ņemot vērā tādus konkrētās lietas apstākļus kā lietas sarežģītība un pušu rīcība.

91. Šajā ziņā, kas attiecas uz pamatlietas sarežģītību, manā ieskatā, ir jāņem vērā tas, ka izmeklēšana skar astoņus apsūdzētos, pret kuriem tiek veikta kriminālvajāšana par dalību noziedzīgā grupā, un ka pārkāpumu veidojošie fakti ir norisinājušies mazliet vairāk nekā vienu gadu. Tādējādi izmeklēšanas iestāžu rīcībā ir jābūt pietiekamam laikam, lai savāktu nepieciešamos pierādījumus, liecības vai citu noderīgu informāciju. Turklāt apsūdzēto pamatlietā rīcība ir apstākļi, kas liecina par labu papildu termiņa noteikšanai, jo nav šaubu, ka viņi apzināti ir veicinājuši to, lai prokurors nevarētu izpildīt tos pienākumus, kādi viņam ir paredzēti pirmstiesas kriminālprocesā, tostarp iepazīstināt ar apsūdzību un izmeklēšanas informāciju.

92. Piebilsti, ka, ja izmeklēšanai tiek atvēlēts pārāk īss termiņš, pastāv risks, ka izpēte pirmām kārtām tiks koncentrēta ap pierādījumiem, kas pamato pārkāpumu, pamatot novārtā visu to, kas varētu kalpot par attaisnojošiem pierādījumiem vai pierādījumiem, kuri, izskaidrojot motīvus vai rīcību, varētu mikstināt sodu, tādējādi izvairoties no soda bardzības nesamērīguma attiecībā pret izdarīto nodarījumu, kā tas tiek prasīts Pamattiesību hartas 49. panta 3. punktā attiecībā uz samērīguma principu.

93. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apstākļus, uzskatu, ka LESD 325. pants, FIA konvencijas 2. panta 1. punkts, kā arī FIA konvencijas Pirmā protokola 2. panta 2. punkts un 3. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādas valsts tiesību normas kā *NPK* 368. un 369. pants, kas gadījumā, ja nav ievērots iepriekš noteikts termiņš, liek valsts tiesai izbeigt kriminālprocesu, neraugoties uz to, ka kavēšanās cēlonis ir apzināta šķēršļu likšana no apsūdzētās personas puses. Valsts tiesai ir jānodrošina Savienības tiesību pilnīga iedarbība, vajadzības gadījumā nepiemērojot valsts tiesību normas, kuru piemērošanas rezultātā konkrētā dalībvalsts tiek kavēta pildīt tai ar Savienības normām noteiktos pienākumus.

16 Atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai iesniedzējtiesai ir pienākums pēc savas ierosmes nepiemērot Savienības tiesībām neatbilstošās valsts tiesību normas bez pienākuma lūgt vai gaidīt, kad tās tiks atceltas likumdošanas ceļā vai izmantojot kādu citu konstitūcijā paredzētu procesu. Šajā ziņā skat. spriedumu, 2015. gada 8. septembris, *Tarrico* u.c. (C-105/14, EU:C:2015:555, 49. punkts un tajā minētā judikatūra).

17 Skat. spriedumu, 2009. gada 16. jūlijs, *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland*/Komisija (C-385/07 P, EU:C:2009:456, 181. punkts).

18 Skat. ECT spriedumu, 2012. gada 24. jūlijs, *D.M.T.* un *D.K.I.* pret Bulgāriju, CE:ECHR:2012:0724JUD002947606, 93. punkts.

2) Par tiesībām tikt informētam par apsūdzību un tiesībām piekļūt lietas materiāliem

94. Ar otrā jautājuma b) daļu iesniedzējtiesa būtībā vaicā Tiesai, vai Direktīvas 2012/13 6. panta 3. punkts nepieļauj tādu valsts praksi kā pamatlietā, kas informāciju par apsūdzību apsūdzētajai personai paredz nodot pēc lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai iesniegšanas tiesā, bet pirms tiesa ir uzsākusi apsūdzības izskatīšanu. Tā arī šaubās, vai šīs direktīvas 7. panta 3. punkts nepieļauj šo pašu valsts praksi, saskaņā ar kuru galīgais lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai tiek nosūtīts piekritīgajai tiesai, kaut gan aizstāvība, kurai ir bijusi iespēja iepazīties ar krimināllietas materiāliem, šīs tiesības nav izmantojusi profesionālu pienākumu dēļ vai apsūdzētā veselības stāvokļa dēļ.

95. Manā ieskatā, atbilde uz šo jautājumu var būt vienīgi noraidoša. Kāda jēga būtu nepiemērot iepriekš noteikto termiņu un piešķirt prokuroram papildu termiņus, pat ļoti garus, ja virzīt lietu tālāk būtu iespējams tikai tad, ja apsūdzētie tam neliktu šķēršļus?

96. Manuprāt, iesniedzējtiesas norādītā prakse vismaz daļēji ir izveidota tieši tādēļ, lai mazinātu šādu šķēršļu likšanu lietas iesniegšanai tiesā, un šāda prakse ir jāatzīst, it īpaši ņemot vērā efektivitātes principu.

97. Turklāt man šķiet, ka šāda prakse nodrošina to tiesību uz aizstāvību ievērošanu, kas tostarp ir paredzētas Direktīvā 2012/13.

98. Šīs direktīvas 6. panta 3. punktā un 7. panta 3. punktā nav norādīts, tieši kurā kriminālprocesa posmā ar šīm ziņām – informāciju par apsūdzību, kas celta pret pašu, un piekļuvi krimināllietas materiāliem – ir jāiepazīstina nodarījuma izdarīšanā aizdomās turētā persona. Proti, tajos ir vien norādīts attiecīgi, ka detalizēta informācija par apsūdzību ir jāsniedz “ne vēlāk kā tad, kad tiesā tiek iesniegti apsūdzības argumenti,” un ka piekļuve krimināllietas materiāliem ir jānodrošina “savlaicīgi, lai varētu efektīvi īstenot tiesības uz aizstāvību, un ne vēlāk kā tad, kad tiesā tiek iesniegti apsūdzības argumenti”.

99. Lēmums par personas saukšanu pie kriminālatbildības tāpat kā piekļuve krimināllietas materiāliem ir paredzēts tam, lai tieši aizdomās turēto personu informētu par to, kas tai tiek inkriminēts, un lai ļautu tai sagatavot un efektīvi īstenot savu aizstāvību – kas ir taisnīga procesa nosacījumi¹⁹.

100. Ir jāprecizē, ka, manuprāt, Direktīvas 2012/13 6. panta 3. punkts franču valodas redakcijā ir neviennozīmīgs. Proti, stingri ņemot, tiesas kompetencē būtu lemt par apsūdzības pamatotību. Tādējādi šis noteikums ir jāsaprot kā tāds, ar ko tiek prasīts paziņot par apsūdzības pamatiem, kvalifikāciju, pierādījumiem un lietas materiāliem vēlākais tad, kad tiesa atklāj debates. Šādu interpretāciju, man turklāt šķiet, nostiprina šīs direktīvas redakcijas pārējās valodās²⁰.

101. Lai nodrošinātu taisnīgu tiesas procesu, ir acīmredzams, ka paziņojumu papildina pietiekamu termiņa piešķiršana, lai apsūdzētā persona varētu sagatavot efektīvu aizstāvību; šī prasība attiecīgā gadījumā prasa izdot rīkojumu par to, ka šajā nolūkā lieta tiek nosūtīta atpakaļ.

102. Piemēram, attiecībā uz iepazīstināšanu ar krimināllietas materiāliem atgādināšu, ka tie ļauj personai, pret kuru tiek veikta kriminālvajāšana, un tās advokātam pieteikt ļoti precīzus lūgumus attiecībā uz pierādījumiem vai arī lūgt veikt papildu izmeklēšanu. Tātad piekļuvei šiem materiāliem ir jānotiek tādā brīdī, kas apsūdzētajai personai vai tās advokātam ļauj lietderīgi un efektīvi sagatavot savu aizstāvību, un šī piekļuve katrā ziņā nevar norisināties tikai tiesas apspriedes stadijā. Ja tiesa secina, ka

19 Skat. Direktīvas 2012/13 preambulas 27. un 28. apsvērumu.

20 Piemēram, itāļu valodā šis noteikums ir izteikts šādi: “Gli Stati membri garantiscono che, al più tardi al momento in cui il merito dell'accusa è sottoposto all'esame di un'autorità giudiziaria, siano fornite informazioni dettagliate sull'accusa, inclusa la natura e la qualificazione giuridica del reato, nonché la natura della partecipazione allo stesso dell'accusato”. Angļu valodā tajā ir paredzēts: “Member States shall ensure that, at the latest on submission of the merits of the accusation to a court, detailed information is provided on the accusation, including the nature and legal classification of the criminal offence, as well as the nature of participation by the accused person.”

piekļuve ir lūgta, bet no apsūdzētās personas vai tās advokāta gribas neatkarīgu iemeslu dēļ minētajiem nav bijis iespējams iepazīties ar lietas materiāliem, uzskatu, ka tiesai arī šādā gadījumā ir jāaptur tiesvedība un jāatļauj šī piekļuve, dodot šai personai un tās advokātam pietiekamu laiku iepazīties ar lietas materiāliem un attiecīgā gadījumā pieteikt visus lūgumus, kādus viņiem ir tiesības iesniegt.

103. Līdz ar to, ņemot vērā iepriekš minētos apstākļus, uzskatu, ka Direktīvas 2012/13 6. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj valsts praksi, kas paredz, ka apsūdzētajai personai informācija par apsūdzību tiek nodota pēc lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai iesniegšanas tiesā, ciktāl procesa norise tiesas debatēs ļauj apsūdzētajai personai uzzināt un saprast, kas tai tiek inkriminēts, un piedāvā tai saprātīgu laika posmu, lai diskutētu par pierādījumiem, kas pret to ir savākti.

104. Turklāt uzskatu, ka šīs direktīvas 7. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj valsts praksi, kas paredz, ka pirmstiesas kriminālprocesā piekļuve lietas materiāliem notiek pēc lietas dalībnieku lūguma līdz galīgā lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai sastādīšanai. Šeit atbildi nosaka vienkāršs praktisks apsvērums. Cits risinājums būtu lietas materiālus nosūtīt apsūdzētajam vai viņa advokātam, riskējot ar šo materiālu nozaudēšanu vai iznīcināšanu. Turklāt, tā kā ir runa par lietas materiāliem, tie var būt ļoti apjomīgi un, piemēram, šāda veida noziegumos ietvert grāmatvedības ziņu iegūšanu.

105. Šajā sakarā savukārt ir svarīgi, lai valsts tiesa pārlicinātos, ka apsūdzētā persona vai tās advokāts faktiski ir varējuši piekļūt šiem materiāliem, lai varētu efektīvi sagatavot šīs personas aizstāvību.

3) Par tiesībām uz advokāta palīdzību

106. Ar ceturto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā šaubas par to, vai Direktīvas 2013/48 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlietā aplūkojamais, kurā ir paredzēts, ka valsts tiesai ir pienākums atstatīt no iztiesāšanas apsūdzētā advokātu, kurš ir vai ir bijis cita apsūdzētā aizstāvis, ja viena apsūdzētā aizstāvība ir pretrunā otra apsūdzētā aizstāvībai, un ka šai tiesai ir jāieceļ jauni advokāti šo apsūdzēto pārstāvēšanai.

107. Vispirms jānorāda, ka saskaņā ar minētās direktīvas 15. pantu dalībvalstīm bija jānodrošina, ka līdz 2016. gada 27. novembrim spēkā stājas normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai izpildītu šīs direktīvas prasības. Tātad pamatlietas faktu rašanās laikā šis termiņš nebija pagājis. Tomēr, lai gan tiesību norma nav piemērojama tiesiskām situācijām, kas radušās un pilnībā norisinājušās agrākā likuma darbības laikā, tā ir piemērojama to sekām nākotnē, kā arī jaunām tiesiskām situācijām²¹. Turklāt Direktīvā 2013/48 nav ietverta neviena īpaša norma, kurā īpaši būtu paredzēti nosacījumi tās piemērošanai laikā. Manā ieskatā, no tā izriet, ka šī direktīva ir piemērojama abu apsūdzēto pamatlietā situācijā.

108. Atgādināšu, ka minētās direktīvas 3. panta 1. punktā ir noteikts, ka “dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta palīdzību tādā laikā un tādā veidā, lai attiecīgās personas varētu praktiski un efektīvi īstenot savas tiesības uz aizstāvību”. Tātad tiesības uz advokāta palīdzību ir tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu noteicošs elements²².

21 Skat. spriedumu, 2013. gada 7. novembris, *Gemeinde Altrip* u.c. (C-72/12, EU:C:2013:712, 22. punkts).

22 Skat. Direktīvas 2013/48 preambulas 12. apsvērumu.

109. Faktiski Direktīvā 2013/48 ir tikai paredzēti minimālie noteikumi par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā²³. Tā kā tajā nekas nav minēts par tiesas iespēju atstatīt no kriminālprocesa advokātu, kurš vienā lietā aizstāv klientus ar konfliktējošām interesēm, tās vienkārši ir ikvienas personas pamattiesības uz objektīvu un bezkompromisa aizstāvību bez konfliktējošām interesēm, un tas sniedz atbildi uz šo jautājumu.

110. Šā principa acīmredzamība izskaidro to, ka galu galā to pat nav nepieciešams formulēt tiesību normās. Aplūkojamajā gadījumā es uzskatu, ka valsts tiesiskais regulējums, kas pieļauj no kriminālprocesa atstatīt advokātu, kas vienā lietā aizstāv apsūdzētos ar pretējām interesēm, ir pavisam atbilstošs, lai garantētu šīs tiesības, jo es nespēju saprast, kā viens un tas pats advokāts pilnīgi un efektīvi varētu aizstāvēt divus apsūdzētos ar atšķirīgām interesēm, vēl jo vairāk tāpēc, ka konkrētajā gadījumā viena apsūdzētā sniegtās liecības apsūdz otru. Faktiski tas novestu pie tā, ka vienai no šīm personām vai pat tām abām bez atrunām un vienkārši tiktu liegtas to pamattiesības uz advokāta palīdzību un tiktu liegts konkrēti un efektīvi īstenot savas tiesības uz aizstāvību²⁴.

111. Attiecībā uz advokāta iecelšanu gadījumā, kad tiesa atstata advokātu, kurš atrodas interešu konfliktā, es uzskatu, ka arī tā ir atbilstoša, lai nodrošinātu tiesības uz advokāta palīdzību, kā tās aprakstītas iepriekš.

112. Savukārt valsts tiesai ir jāraugās, lai tās ieceltajam advokātam būtu pietiekams laiks iepazīties ar lietas materiāliem un efektīvi aizstāvēt savu klientu. Šajā sakarā tai, ja nepieciešams, jāaptur tiesvedība, lai pēc tās ierosmes ieceltais advokāts attiecīgā gadījumā varētu iesniegt jebkādu procesuālu iesniegumu, piemēram, iepazīstināt ar izmeklēšanas informāciju vai lūgt ekspertīzi, – valsts tiesībās tieši paredzētu lūgumu, lai labāk sagatavotos sava klienta aizstāvībai.

113. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apstākļus, uzskatu, ka Direktīvas 2013/48 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlietā aplūkojamais, kurā ir paredzēts, ka valsts tiesai ir pienākums atstatīt no iztiesāšanas viena apsūdzētā advokātu, kurš ir vai ir bijis otra apsūdzētā aizstāvis, ja kāda apsūdzētā aizstāvība ir pretrunā cita apsūdzētā aizstāvībai, un kurā ir paredzēts, ka šai tiesai ir jāieceļ jauni advokāti šo apsūdzēto pārstāvēšanai.

V – Secinājumi

114. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai atbildēt *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināltiesā, Bulgārija) šādi:

- 1) LESD 325. pants, 1995. gada 26. jūlijā Luksemburgā parakstītās Konvencijas par Eiropas Kopienu finansiālo interešu aizsardzību, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K3. pantu, 2. panta 1. punkts, kā arī Protokola, kas izstrādāts, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K3. pantu, un kas pievienots Konvencijai par Eiropas Kopienu [finansiālo] interešu aizsardzību, 2. panta 2. punkts un 3. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādas valsts tiesību normas kā *NPK* 368. un 369. pants, kas gadījumā, ja nav ievērots iepriekš noteikts termiņš, uzliek valsts tiesai pienākumu izbeigt kriminālprocesu, neraugoties uz to, ka kavēšanās cēlonis ir apzināta šķēršļu likšana no apsūdzētās personas puses. Valsts tiesai ir jānodrošina Savienības tiesību pilnīga iedarbība, vajadzības gadījumā nepiemērojot valsts tiesību normas, kuru piemērošanas rezultātā konkrētā dalībvalsts tiek kavēta pildīt tai ar šīm [Savienības] normām uzticētos pienākumus;

²³ Skat. šīs direktīvas 1. pantu.

²⁴ Skat. Direktīvas 2013/48 3. panta 1. punktu. Skat. arī tās 1. pantu.

- 2) Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 22. maija Direktīvas 2012/13/ES par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā 6. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj valsts praksi, kas paredz, ka informācija par apsūdzību apsūdzētajai personai tiek nodota pēc lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai iesniegšanas tiesā, ciktāl procesa norise tiesas debatēs ļauj apsūdzētajai personai uzzināt un saprast, kas tai tiek inkriminēts, un sniedz tai saprātīgu laika posmu, lai diskutētu par pierādījumiem, kas pret to ir savākti;
- 3) Direktīvas 2012/13 7. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj valsts praksi, kas paredz, ka pirmstiesas kriminālprocesā piekļuve krimināllietas materiāliem notiek pēc lietas dalībnieku lūguma līdz galīgā lēmuma par krimināllietas nodošanu tiesai sastādīšanai. Šajā sakarā savukārt ir svarīgi, lai valsts tiesa pārliecinātos, ka apsūdzētā persona vai tās advokāts faktiski ir varējuši piekļūt šiem materiāliem, lai varētu efektīvi sagatavot šīs personas aizstāvību;
- 4) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 22. oktobra Direktīvas 2013/48/ES par tiesībām uz advokāta palīdzību 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlietā aplūkojamais, kurā ir paredzēts, ka valsts tiesai ir pienākums atstatīt no iztiesāšanas viena apsūdzētā advokātu, kurš ir vai ir bijis cita apsūdzētā aizstāvis, ja viena apsūdzētā aizstāvība ir pretrunā cita apsūdzētā aizstāvībai, un kurā ir paredzēts, ka šai tiesai ir jāieceļ jauni advokāti šo apsūdzēto pārstāvēšanai.